

vitéz Maczky László felesége, szül. Kolossváry Erzsébet 1944-45-ben menekülésükről részletes naplót vezetett, amely történelmi szempontból is jelentős, és sok más csendőrről is adatot nyújt. A napló megértéséhez itt közöljük életrajzi adatait a házassága előtti és férje halála utáni időkből, míg közös életük adatait lásd férje életrajzában.

Összeállította leánya, Kerkyayné Maczky Emese.

- 1914. december 29-én született Kőszegen Kolossváry Sándor földbirtokos és Rónay Erzsébet tanítónő lányaként.
- Negyedik évét sem töltötte be, amikor elvesztette édesanyját.
- Az első öt elemi magánúton végezte. 1925-ben, 11 éves korában a győri Orsolyák zárdájába került, ahol elvégezte a négy polgárit.
- 1927-ben édesapja feleségül vette Koller Saroltát.
- 1929-31-ig Frohsdorfba (Ausztria) került intézetbe, hogy megtanuljon németül. (Ennek menekülés alatt nagy hasznát vette.)
- 1932-ben Vaszaron édesapja saját kezelésbe vette az addig bérbe adott birtokát, hogy átvészelje a Magyarországon általános gazdasági válságot.
- 1933-ban, miután féltestvére született, Putnokra került intézetbe. Ez egy kitűnő állami gazdasági iskola volt, és nagy hasznára vált a földbirtokos lánynak. Itt mindent tanultak nyelvektől a tehénfejésig, mozgásművésztől egy nagy gazdaság vezetéséig. Két év alatt végezte el a három év anyagát.
- Ezután sok időt töltött Vaszaron a gazdaságban és Kolossváry László, képviselő nagybátyja házában, akinek a levelezésben segített.
- 1938-ban megismerte Szombathelyen Maczky László csendőr tisztet, vitéz Borbély Maczky Emil, főispán, unokaöccsét és keresztfiát
- Mikor Maczky Lászlót kinevezték hadnaggyá, megkérte kezét. 1939. október 15-én esküdtek meg Budapesten. Az esküvő után Szolnokon éltek a csendőrlaktanyában.
- 1940. decemberében megszületett első kislánya Emese
- 1941-ben Erdélybe, Désre helyezték férjét.
- 1943-ban Maczky László a belügyminisztériumban kapott állást, így a család Budapestre költözött.
- 1944. március 19-én a németek megszállták Magyarországot, elkezdődtek az állandó bombázások. Ezért a nyarat és őszt vidéken, Bótán (Borbély Maczky Emilnél), Vaszaron (édesapjánál) és Balatonfüreden (a csendőrtiszti üdülőben) töltötte kislányával.
- 1944. decemberében a Belügyminisztériumot Szombathelyre telepítették ki. 1944. december 8-án örökre elhagyta szép budai lakását.
- Az úton Szombathely felé az autóbusz Vaszarra kanyarodott és ekkor töltött el utoljára egy hetet Vaszaron és búcsúzott el örökre édesapjától.
- 1945. március 26-án, nagyhét hétfőjén, hagyta el imádott hazáját.
- 1945. április 19-én érkezett meg a család a Bajorország-i Eggstettenbe, ahol hét keserves, munkanélküli évet töltöttek.
- 1945-ben férje László optimizmusa csak rövid ideig tartotta benne a lelket. Rájött, hogy nem mehet vissza hazájába egyhamar.
- 1945. júliusában megszületett második kislánya Enikő.
- 1946-ban hónapokig beteg volt tüdő- és mellhártyagyulladásal.
- Menekülésükről naplót vezetett, mely életrajzi adatait követően olvasható.

- 1948. augusztusában megszületett harmadik kislánya Sudárka.
- 1950-ben, mint minden magyar, a Maczky család is beadta kivándorlási kérelmét Kanadába, Konyha Ferenc meghívására, az általa alapított Otthon községbe. A kivándorlás nem sikerült.
- 1952-ben, egy csel folytán, sikerült Stuttgartban (Württemberg) letelepedniük. Ott férje végre kapott állást az amerikai katonaságnál. Az élet itt valamivel jobb volt, mint a bajor tanyavilágon.
- 1952. február 1-én megszületett negyedik gyermeke, László.

vitéz Maczky László csendőr százados és felsége, szül. Kolossváry Erzsébet (Dés, 1941. május/június) és gyermekeik: (balról) Enikő 4 éves (1949), Emese közel fél éves (1941), László 2 éves (1954) és Sudárka 10 hónapos (1949) korukban.

- 1969-ben meghalt férje, Maczky László csendőr százados szívszélhűtésben.
- Emese lánya Amerikába ment férjhez (1967). Enikő (1972), Sudárka (1975) szintén férjhez ment, László 1978-ban feleségül vett egy magyarországi magyar lányt.
- 1976-77 telén Amerikába látogatott Emese lányához, ahol több hónapot töltött Hajnalka és Béla unokáival.
- 1978-tól teljesen egyedül élt Stuttgartban.

- 1982-ben Sudárka és férje kivándoroltak Kanadába.
- 1990-ben, Enikő lányáékhoz költözött, akik e célból 1989-ben két-lakásos házat vettek Pfullingenben.
- Hat unokája született: Kerkay Hajnalka (1968-1995) és Béla (szül. 1973), Karsa Bulcsú (szül. 1975) és Hunor (szül. 1978), Maczky Kornél (szül. 1988) és Anna (szül. 2005) és három dédunokája, Karsa Bulcsú gyermekei: László, Léon és Léana.
- 1995-ben meghalt Hajnalka, első unokája, rákban.
- 96 éves koráig saját magát látta el, de 2010. 11. 19-től állandó ápolásra szorult.

2014. dec. 29-én a családdal megünnepelte 100 éves születésnapját.

- † 2016. január 28-án megtért Teremtőjéhez.
- 2016. április 1-én, kívánsága szerint, hamvait szeretett szülőföldjén a vaszari Kolossváry-sírkertben, édesapja sírjába helyezték örök nyugalomra.

A Vaszari Felső-temetőben a Kolossváry család sírkertje, vitéz Maczky László csendőr százados feleségének Kolossváry Erzsébet temetésén, 2016.április elsején

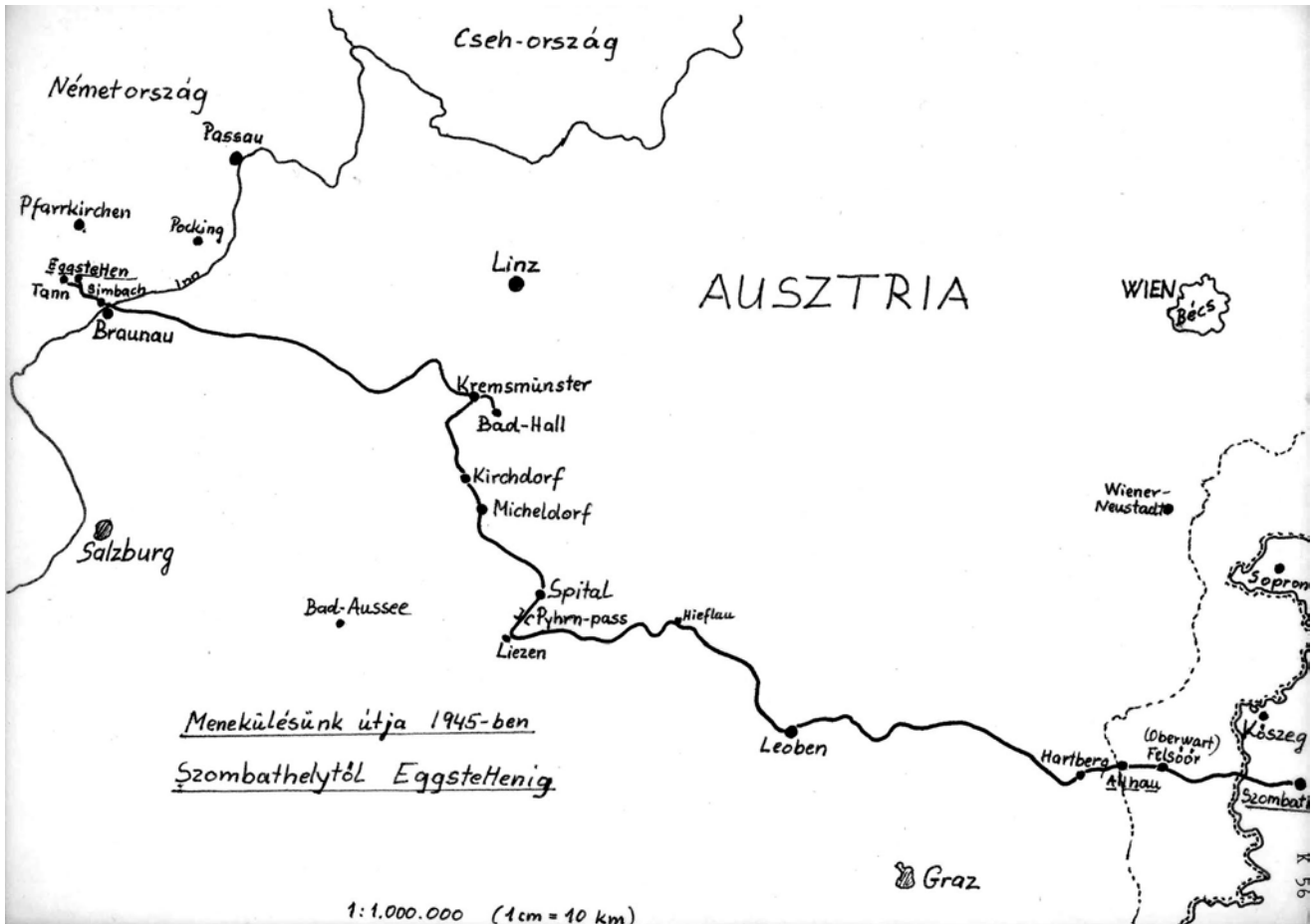
vitéz Maczky Lászlóné Kolossváry Erzsébet sírköve 25 évig férje sírján pihent, a amelyet a sír felszámolásakor felesége magához vett és végrendeletileg meghagyta, hogy ez legyen az ő sírköve (még a betűket is megrajzolta, hogyan nézzen ki).

vitéz Maczky László magyar királyi csendőrszázados
feleségének (szül. Kolossváry Erzsébet)
menekülés alatt írt naplója

1945. március 25. – 1946. július 10.

[leánya általi megjegyzések és névmagyarázatok dőlt betűvel, szögletes zárójelben]

Szombathely – Eggstetten, Németország

A menekülés útvonala.

1945. március 25.

Szomorú virágvasárnap. A kép majdnem tiszta előttem. Hiába biztat Laci [férje, Maczky László] az ő nagy optimizmusával. Jót semmi esetre sem jelenthet a hazafelé igyekvő rengeteg német katonaság. Egész nap és éjjel is dübörögnek a járművek a laktanya előtt az osztrák határ felé.

A szomorú húsvét itt van a küszöbön, de nekünk feltámadás nélkül, azt hiszem. Délután tisztí gyűlés. Eredménye: hétfőn, **26-án** indulunk Allhauba szállítmánnyal, a sok bombázás miatt. Neki estünk csomagolni, késő éjszaka feküdtünk le. Hétfő reggel folytattuk és 10 órára annyira készen lettünk, hogy éppen csak le kellett zárni a ládákat, mikor megszólaltak a szirénák és mi autóval kiszaladtunk a nárai erdőbe. – Mindig kaptunk erre az alkalomra autót, mert anyósom [Maczky Béláné Mikola Anna, Anyuska néven is szerepel a naplóban] – mint öreg – velünk volt, én pedig vártam a második babát. A csendőrség autóit mindenképpen menekíteni kellett, így

ilyen állapotban lévők jöttek először számításba. – Onnét néztük végig Szombathely bombázását. Ilyen esetekben a város valósággal kiürült. Szörnyű látvány volt az utcán hömpölygő tömeg kis kofferral, biciklivel, ki mivel tudott, főleg gyalog rohant ki a városból. Az autó csak teljes lépésben mehetett. Egy kicsit szégyelltem magamat, hogy ők futnak mi meg autóban ülünk. Ebéd utáni időben, 2 órakor visszamehettünk.

Felrakodtunk a teherautóra. Anyuska Körmendyékkel [*Körmendy Árpád csendőr ezredes, felesége Ilona, fia Árpád*] személykocsin előre ment, de mi csak később, mert Sében még rakodni kellett, így csak este negyed 8-kor indultunk. A határra este 10 órára értünk. Ott szembe találtuk magunkat Körmendy ezredessel, aki azzal jött vissza, hogy Allhauba nem mehetünk, mert nem felvevő terület. Ő visszamegy Szombathelyre, megkérdezi, mi legyen velünk és majd oda, a határra, telefonálnak. Keserves volt így órák hosszat, Emese [*Maczky Emese, a lánya*] nem igen tudott aludni, nyugós volt nagyon, én is kimerültem. Végre egy óra tájban jött a telefonértesítés, hogy menjünk csak tovább, rakodjunk le a raktárba és forduljunk vissza. Nagy keservesen elértünk Oberwartba (Felsőőr). Ott ismét egy órát vártunk. Egy keveset aludtunk a teherautóban Emesével (a vezető mellett), míg Laci elintézte a dolgokat. Allhauba megérkeztünk **27-én** hajnali 6 órakor, jó fáradtan. Kaptunk egy parasztháznál egy szobát, hogy alhassunk míg lerakodnak, és azután vissza. 10 óra után indultunk is és 1-re Szombathelyen voltunk. Péterffy alezredes [*Péterffy Jenő, 1944-ben csendőr ezredessé lett kinevezve, de édesanyám még a régebbi rangjával ismerte*] azt mondta Lacinak, miért nem hagyott bennünket Burgenlandban, hisz ismét rakodnak, és megy még egy szállítmány a kincstári és anyagraktári holmival. Ismét csak este tudtunk indulni a sok huza-vona és rendezetlenség miatt, de 9 órára odaértünk. Sok keserves keresés után kaptunk egy kis szobát egy vendéglőben. Amennyire lehetett kialudtuk magunkat, de Laci már **28-án** reggel ismét indult vissza a következő szállítmányért.

Mi összeismerkedtünk Szirmay orvos zászlósrésszel, akik szintén ott laktak egy nagy szobában és igen kedvesek, előzékenyek voltak. Az ő révükön kaptunk ebédet és vacsorát a tiszti étkezdéjükön.

Este Laci ismét megérkezett. Szirmayné rántottával és teával kínálta meg. Szegény Laci olyan kimerült, alig áll a lábán. Most még az éjjel vissza kell mennie, de már csak személyekért.

Szombathely alatt vannak az oroszok. Mi vár szegény hazánkra és ránk!? Már rengetegen jöttek ki gépkocsikkal, a felügyelőség (parancsnoka Folkusházy Lajos altábornagy), a Belügy és a Kerület vezetői. 10 óra után Laci visszafordult. Reggel Ásvány [*Mihály*] alezredes feleségével találkoztam, az urát kereste szegény. Később tudtuk meg, hogy előző este Oberwartban bombatalálat érte. Kimondhatatlanul sajnálom szegényt. – Lacit hiába várom egész nap. Már rémképeket látok, mert mióta eljöttünk Szombathelyről szörnyű bombázások voltak állandóan. Délelőtt szépen elhúztak az előző napon érkezettek. Bányayék Czigányékkel [*Czigány József csendőr ezredes*] voltak. Már a helyemet sem találom, jóformán egyedül maradtunk. Poltáry alezredeséssel [*Poltáry alezredesnek két felnőtt lánya volt, egyiknek csendőrtiszt, a másiknak repülőtiszt volt a férje.*] is találkoztam, itt vannak, de nem tudom, mikor mennek tovább. Péterffy is megérkezett délután, de én még nem láttam. Azt mondják, Laci a sok menekülő miatt nem tud előrehaladni. Különböző híreket hallok róla. Egyesek szerint gyalog jön, össze-vissza beszél mindenki. Csak ne érje valami baj. – Végre este 8 óra után befutott. Örömben már sírtam mikor megláttam. Péterffy még mondott neki valamit, mire Laci azt felelte ő már nem is hall jól a kimerültségtől, hadd pihenjen legalább egy órát. Péterffy azt felelte: ültess fel a családodat az országúton álló (idegen) autóbuszokra, és ha ők elmentek pihenhetsz. Sírva könyörögtem Péterffynek, engedje Lacit velünk, de hallani sem akart róla. Azt felelte, nem futhat előre mindenki, azon kívül katonasszony nem sír. Kétségbe voltam esve, de muszáj volt

összepakolni, mire elkészültünk este 10 óra lett és az autóbuszok közben elmentek. Az volt az első érzésem: "na hála Istennek". Keserves nehéz éjszakám volt, mert tudtam már, hogy másként nem alakul sorsom, el kell hagyni Lacit.

30-án reggel felkelve azzal jön be Laci, hogy gyorsan készüljünk fel, fél 10-kor indul egy autóbusz-karaván, amire nekünk is fel kell szállni. Mint a bolondok kezdtük a pakolást, mert csak egy koffert szabad vinni, de a nagy ládák mind a raktárban voltak, úgy hogy még a legszükségesebbet sem tudtam kivenni. Kaptunk a csendőrségtől kolbászt, szalonnát és egy kenyeret és nagy szomorúan kicipekedtünk az országútra. Anyuskának volt egy kofferje és egy picit, nekem egy nagy, benne az egész ezüst evőeszközöm, fehérnemű és egy váltás ruha. A kalapdobozban babakelengye. Nem is tudom 3 vagy 4 autóbusz állt ott a MÁVAUT (Magyar Állami Vasút Autói) melyek csak azok munkásait, vezetőit családjaikkal szállították. Tömve volt minden hely. Kezdem reménykedni, hogy ismét lemaradunk. Közben riadó lett, mindenki szétfutott a földekre. Ott vártunk órák hosszat. Riadó után Laci mégis kerített helyet és Bohoczky doktor menyasszonyával együtt beültünk egy kocsiba. Kétségbe voltam esve. Lacitól úgy búcsúztam, mintha nem látnám soha viszont. A szívem majd megszakadt, mégis el kellett menni, kb. 1 óra tájban. Rettenetes lelki állapotban voltam, mindenki terhemre volt.

Hartbergben volt az első incidensünk. Ott igazoltattak bennünket, és akinél pisztoly vagy más fegyver volt, elvették. Szörnyen megdöbbenett ez az eset és egészen elképedtem, nem így képzeltem el a kitelepülésünket. – Az autóbusból az üléseket kiszedték és egy dívány volt helyében, azon ültünk négyen és azon kellett éjjel aludni. Eddig csak kényelmes ágyban aludtam, most összehúzódva kínlódtam egész éjjel. Arra riadtam fel mindig, hogy szörnyű fájdalmaim vannak. Emese is nyöszörgött, rugdalt egész éjjel, nem találta nyugtát. Az autóbuszban hátul zsákokban állt a liszt, rizs, még krumpli is és bődön zsír. Így a MAVAUT-oknak volt élelmük. A két nagy kofferunkat egy kötéllel összekötve kitették a motorra, mert bent nem volt hely éjjelre. Így a legnagyobb izgalomban voltam, mikor emeli el valaki az utolsó vagyunkat.

31-én folytattuk az utunkat éhesen, minden meleg étel nélkül. Leoben-ban az a veszély fenyegetett, hogy lepakolnak bennünket, és egy táborba visznek. Mégis sikerült, valósággal úgy szöktünk meg, amikor sorsunk felett tárgyaltak. Irgalmatlan nagy hegyek felé törekszünk. Mindig nagyobb a hideg, a hegyek tele vannak hóval. Az éjszakáktól valósággal irtóznak, annyira kimerít a lehetetlen helyzet és nem alvás. Ha megy éjjel is az autó, az még a jobbik eset.

Április 1.

Húsvét vasárnap egy magas hegy (1300m) tetejére érve, ott töltöttük az egész napot. Csak egy szép nagy turistaszálló van, semmi egyéb. A turistaszállóban kaptam tejet, és megígérték, hogy ebédre lesz egy tányér leves részünkre. Valami szörnyű kotyvalékot kaptunk, de meleg étel volt és Emese is megette a maga adagját velem együtt. Csak úgy vettük észre, hogy húsvét van, hogy templomba igyekvő, szépen felöltözött németeket láttunk. Valami belenyilallt a szívembe, még egy húsvétom se volt ilyen nyomorúságosan szomorú. Nem tudtunk templomba menni, se méltóképpen ünnepelni. Kicsi Emesének se volt piros tojás, se nyuszi.

Este elindultunk tovább, de pár órát pihentünk útközben és hajnalban folytattuk utunkat. Dél előtt 10 óra tájban megálltunk egy kis falu elején, bementem tejet keresni. Már valóságos koldusasszonynak éreztem magam. Hála neked drága jó Apukám, hogy Frohdsorfba adtál annak idején. Most kis Emesém éhen halhatna, ha nem tudnék németül. Sok házban hiába jártunk. Végre egy helyen barátságos emberek laktak. Adtak tejet és én kértem tőlük főtt krumplit. Egy

nagy fazékban főztek sokat, talán éppen a disznóknak. Kaptam tőlük pár szemet és boldogan vittük a buszhoz. Lehámozva, megzsírozva ettük igen jó étvágygal. Főúri eledelnek számított ez most. Estefelé elindultunk az Alpok felé a nagy hegyek közé. Állítólag egy semleges területre, ahol nemzetközi egyezmény alapján soha nem bombáznak, mert tele van Bad-Aussee sebesültekkel. Szeretnének itt maradni a MAVAUT-osok. Ez egy nyugodt hely lenne nekik, de mit intéznek a vezetők, nem tudjuk. Egy nagy tengerszem közvetlen közelében éjszakáztunk. Borzalmasan fújt a szél. Reggel felébredve láttuk az óriási hegyeket. Festői látvány volt az egész kép, ami elénk tárult, de irgalmatlan hideg.

Április 4-én

Visszafordultunk, mert kisült, hogy eltévesztettük az utat. Ahogy az állomáshoz értünk, leállítottak és azt mondták, szükségük van az autóbuszokra, rakodjunk le, üljünk vonatra. Rettenetes erőfeszítés árán mégis megmentették a buszokat. Egy egész délelőtt szaladgáltak Ponciustól-Pilátusig, mire nagy nehezen délben tovább engedtek. Ahol aludtunk a tópartján, elvesztette a sofőr az autóbusz kulcsát. Megálltunk az út szélén, ő meg visszagyalogolt a kulcsért. Kijött a mellettünk lévő házból egy öreg bácsi, kérdezte, hová megyünk, honnét jöttünk. Ő is volt már Magyarországon, és egy-két szót tudott is. Hozott aztán a gyerekeknek tejet, mi meg teát kaptunk. Bementem elmosni a kulacsot, üveget hozzájuk. Roppant kedvesen fogadtak, és egy kicsit elbeszélgettem velük. Panaszkodtam, milyen nehezen tudok Emesének tejet szerezni. Magamról szó sem lehet, pedig nekem is fontos lenne, alig van mit ennünk. Erre a kis öreg néni vett egy zsírpapírt és egy darab vajot tett bele és egy kis kalácsot adott hozzá. Nem akartam elfogadni, de rám erőszakolta azzal, hogy nekik még van otthonuk és ennivalójuk, hát segítenek azon, akinek egyik sincs. Nagyon meghatott a jó szív. Elsírtam magamat, és mivel érzelmeimet nem tudtam szavakba foglalni, megcsókoltam a kis öreg nénit, a bácsinak meg cigarettát adtam. Laciért nagyon aggódom, vajon neki is ezt a kálváriát kell járni, mint nekünk?

Szerencsy [*Árpád csendőr*] ezredessel találkoztunk. Kirakták a holmiját az autóból az útra, és nem beszélhettünk vele, a német katonák nem engedték. A mi autóink is veszélyben forogtak ismét, és két német katona felszállt, hogy velünk jöjjen. Szörnyű lejtős havas úton mentünk órákon át. Az autók csúszkáltak jobbra, balra. Ez volt a legveszélyesebb része utunknak és még hozzá éjjel. Mindenki halotti csendben volt és imádkozott. A Pyhrn-pass-on voltunk. A sofőr is kikészült, mire Spital-ba megérkeztünk. Ott Deme századossal találkoztunk. Megkérdeztem, Lacit látta-e valahol? Nem látta.

Április 5-én

Micheldorfba értünk, még 73 km-re vagyunk Linztól. Nem tudom mikor érünk oda, ha ennyi kellemetlenségünk lesz. Őt házban kértem tejet, végre a hatodikban kaptam. Nem álltunk sokáig, mentünk Kirchdorfig. A falun kívül letanyáztunk. Egyszer csak két asszony jön felénk, kikérdeztek, magyarok voltak. Tőlük tudtuk meg, hogy nagy csendőr láger van a faluban, már január óta ott vannak. Cseh alezredes bement velük megtudni, hogy felvesznek-e bennünket? Nagyon sokat vártunk rá, de örömmel jött vissza. Megebédeltették és mi is búcsút, mondhattunk örökre a MAVAUT-osoknak. Bevittek a központba minket, letették csomagjainkat a főtérre. Ahogy ott őriztem őket míg behordják, az egész Ugray család [*Ugray Gábor csendőr alezredes, felesége Ditta és két kislányuk*] szalad felém. Kimondhatatlan boldog érzés futott el. Ők lehető legkedvesebbek és legaranyosabbak voltak hozzám. Kaptunk egy füstös mosókonyhában szállást, és Dittáék jóvoltából rántott levest és sárgaborsó főzeléket. Nekem külön egy

fasírozottal és zsemlyével. Még olyan jót talán nem is ettem életemben. Végre ágyban kinyújtózva aludhattam, és rendesen megmosakodhattunk. Kirchdorf vidéke álmom szép, gyönyörű havas hegyek tövében minden zöld.

Április 6-án.

Megsegített a jó Isten, első pénteken szépen tudtam áldozni. Úgy éreztem máskor is, másban is megsegít a Mindenható. – Ugray beszélt Kovarcz Emil ezredessel [*Totális Mozgósítási miniszter volt, ezért rendelkezett vonatszerelvényekkel 1945-ben. Sorsközösséget vállalva a többi hazaszállított magyarral, önkéntesen jelentkezett. 1946 márciusában vitték haza és öt hét leforgása alatt kivégezték*], hogy az ő vonatjára felvegyenek bennünket és elmehetnénk Bayreuthba. Egyenlőre az a kilátás, hogy holnap indul csak a vonat, de már itt vagyunk az állomáson. Gondolkozni sem tudok.

Április 7-én.

Mégsem utaztunk el, t.i. Cseh [*Lajos csendőr*] alezredes nem vállalta a nyitott vagonokban való utazást, mert szakadt az eső, és nagyon hideg volt. Talán jobb is így. Egy rendes ülőhelyem sem lett volna, úgy tömve volt az egyetlen csukott marhavagon, ahol helyet szorítottak nekünk nőknek. Három napig nem bírtam volna ki egyfolytában kofferon ülni. Az eső már két napja esik. Vajon Laci hol ázik?

Április 8-án.

Átraktak a kis gyerekesek szobájába. Furcsa, itt folyton sírnak az aprók. Az ágyak emeletesek. A templom itt van az iskola mellett, gyakran bemegyek. Laciért imádkozom, mi lesz, ha soha többé nem látom.

Április 9-én.

Beszéltem Siket sofőrrel, Lacit húsvét vasárnap látta a Semeringen szekérrel. Rengeteg jött ott. Addig nem tudok megnyugodni, míg ő nincs itt. Teher a sok mindenféle ember.

Április 10-én.

Tegnap délután elmentek Ugrayék. Igen rossz így, nagy segítségemre voltak ők. Szalánky [*László csendőr százados*] – Laci évfolyam társa – ma jött meg a feleségével. Láttá Lacit valahol egy teherautó tetején, de Laci nem tudta, hová irányították. Ez is valami, hogy hallottam róla. Emese haját levágattam, nagyon csúnyán nyírták meg, helyesebb volt hosszú hajjal.

Április 11-én.

A nemzeti számon kérők (NSZK) ma hajnalban elmentek, ismét csak mi maradtunk itt. Már nagyon szeretnék tovább menni. Laci úgysem jön ide. Ismét más szobába raknak bennünket. Meddig tart még ez a kálvária? Este átköltöztünk, és mielőtt lefeküdtünk volna, jött Cseh alezredes egy őrmesterrel jó hírt hozva. Laci 12 km-re van Kremsmünster-től, benzinhiány miatt állnak. Leírhatatlan volt az örömünk, majdnem Cseh nyakába ugrottam. Másnapra szekeret is ígértek, amivel odamehetünk. Kremsmünsterbe **12-én reggel** 8 órakor indultunk szekérrel. 3 óra hosszát tartott. Nehéz itt az elszállásolás, zsúfolásig tele van minden. Emese nagyon lázas, igen aggódok érte. Riadóra értünk oda, és bevittem Emesét a templomba. Az ölemben aludt

szegényke. Nincs egy hely, ahol meghúzhassuk magunkat. Ebédet nagy nehezen kaptunk. Laci csak délután érkezett meg. Kimondhatatlan boldogok vagyunk, és hálás vagyok a jó Istennek, hogy megtaláltam Lacit. Egy kocsmában a földön volt csak hely, ott aludtunk szalmán, de kényelmes volt. Emese már nem olyan lázas.

Április 13-án.

Minden igyekezetünk, hogy benzint szerezzünk és tovább mehessünk. Laci d.e. visszament.

Április 14-én.

Benzin még nincs, az autóval is baj van, így talán csak holnap indulhatunk. Kicsi Emesém megint nagyon rosszul van. Végre szereztem egy lázmérőt, 39.5 fok a láza. Most az orvos injekciót akar adni. Laciért kiüzentem, talán bejön szekérrel. Ebéd után beadta az injekciót az orvos. Szegény kis gyerek nagyon sírt. Délután 41.1 fokra ment a láza. Hideg borogatást tettem rá, és aszpirint adtam neki. Estére lement egy kicsit a láza, de nagyon gyenge. Éjjel, köhögés közben, vérzett az orra nagyon. [Megjegyzés: *Édesanyám naplójából nem tűnik ki, csak később tudták meg, hogy tüdőgyulladásom volt.*]

Április 15-én.

Laci tegnap este megérkezett. Keddig maradhatunk, csak Emese gyógyulna.

Április 16-án.

Emese változatlanul gyenge. Délutánra mindig magas a láza.

Április 17-én.

Gedeonékkal egész jól kijövünk egy szobában, csak az a baj, hogy a földön kell feküdni, és ott hideg van Emesének. Meghültem én is. Kassné felajánlotta, hogy süt nekem kalácsot, csak készítsem el, de nekem nincs hozzávalóm. Így Gedeonék adtak anyagot, én megcsinálom és elfejezzük. A kalács nagyon jól sikerült. Holnap reggel utazhatunk, azt mondta az orvos.

Április 18-án.

Összekészültünk, de reggel helyett délben jött a teherautó. Azonnal indultunk és *Bad-Hall* mellé megérkeztünk, ahol vártak ránk. Onnét azonnal tovább mentünk Braunau felé. Emesével az autóban maradtam. Éjjelre mégis egy paraszt-háznál kaptunk szállást. Igen rosszul lett estére, és félre is beszélt, de éjjel jobbra fordult és láztalan lett. Két kemény padon aludtunk ketten.

Április 19-én.

Reggel 7 órakor indultunk. Emese nem lázas, enni semmit sem akar. *Braunau* felé igyekszünk, de nem Landshutba megyünk, hanem *Godelshamba*. Nincs a térképen, keressük. Egy paraszt házban töltöttük a délelőttöt. Jött egy ápolónő Emesét megnézni, azt mondta vigyem kórházba, de hallani sem akarok róla. Talán nem lesz rá szükség. Kaptam tőle 5 tojást és egy kis vaját Emese részére. *Braunau*ba megérkezve, elintéztük, hogy átmehezzünk az *Inn*-en a *Birodalomba*. Az utat eltévesztettük, de Laci meglátta Bátkyt [Dr. Bátky Kázmér csendőr százados] és Szádayt [Száday Béla csendőr főhadnagy, ő is *Eggstettenben* lakott].. Leálltunk és ők mondták, hogy

egész közel van *Godelsham*. Erre mi visszafordultunk. Estére el is értünk oda. Ott volt Beöthy [*Kálmán csendőr*] ezredes, Boksányi [*József csendőr*] alezredes, Kormos [*Kálmán csendőr g. alezredes, Szombathelyen együtt menekültünk a bombázások elől a nárai erdőbe*] alezredes. És még más tisztek. Nagy örömmel fogadtak bennünket a megrakott teherautókkal, de mindjárt kaptunk egy személygépkocsit, ami elvitt minket *Eggstettenbe* Boksányi alezredes előző lakására. Mondván Emese betegsége miatt mielőbb szálláshoz jussunk. Egy kicsi szobánk volt, alig bírtunk benne mozogni, két összetett ágyban négyen aludtunk.

Április 20-án.

Én is alaposan megfáztam, egész éjjel köhögtem. Lázam is van, ágyban maradtam.

Április 21-én.

Nagyon kedvesek ezek a németek. Tőlük telhetőleg segítenek rajtunk. Tejet is adtak mindjárt az első reggel. A köhögésem még mindig tart, szörnyen szenvedek miatta.

Április 22-én.

Amit lehet segíték a németeknek, úgy sincs semmi dolgom itt. A csendőrség konyhájáról kapunk reggelit és ebédet, így nem kell főzni. Schwiebacherék egy nagydarab disznóhúst sütöttek nekünk, mert segítettem vasalni. Tegnap öltek disznót.

Április 23-án.

Emese még mindig igen gyenge, nem akar enni csak könyörgésre. Hőemelkedése is van, de nincs lázmérőm, nem tudom mennyi lehet. Kolbászt csináltam a háziaknak, de igen keservesen ment, mert hurkatöltőjük nincs, és tölcseren át töltöttem meg. Nagyon örültek és hálásak voltak érte.

Emesét már levittem a kis német gyerekekhez játszani. Igen jól érezte ott magát Marallal és Bertivel, pedig egy szót se értettek egymás beszédéből. A fiú talán 8 éves, a kislány 5. Jó meleg van a nappalijukban. A mi szobánk farkasordító hideg. Nincs is kályha benne, fűteni így nem lehet. Nagyon sokat szenvedünk a szimpla ablakok miatt, mert északról borzasztó szél fúj. Itt az a szokás, fagyos hálószobákban alusznak. Ez a szoba az ő vendégszobájuk. Csak mi tartózkodásra is kénytelenek vagyunk használni.

Április 24-én.

Kimostuk a szennyest, a háziasszony is segített. Biztos észrevette, hogy egyáltalán nem értek hozzá, és úgysem bírtam volna egyedül. Érdekesen mosnak ezek. Teknőjük egyáltalán nincs, beáztatják a ruhát hideg vízben egy pléhkádba, azután beleszedik meleg vízbe, egy asztalon megszappanozzák, és kívül belül megkefelik. Azután kifőzik és kétszer kiöblítik. Nagyon csodálkoztak, hogy mi kézzel dörgöljük a ruhát.

Április 25-én.

Ma vasaltunk ki, jó érzés, hogy készen vagyunk vele. Nagyon hűvös van ma is, nem akar felmelegedni. Baj, hogy nem hoztam téli ruhát. Emese még mindig lázas, szeretném megvizsgáltatni.

Április 26-án.

Esik az eső. Nagy az izgalom, valami fegyverletételt emlegetnek a bajorok részéről. Már mindenkinek elég volt a háború. Velünk együtt békét szeretne mindenki. Pontos híreink nincsenek, csak ha erre vetődik valaki, mond ezt is, azt is. Rádió, villany, telefon itt nincs. Karbit lámpával világítunk. Az tény, hogy San Franciscóban tárgyalások folynak, de mi lesz a vége, nem tudni.

Április 27-én.

Magyar menekültek értek ide. Szegények hat hét óta úton vannak, de csak az istállóban tudtak helyet kapni. 9-en vannak, egy intéző család. Fehérvárcsurgóról jöttek. Nehezen kapnak helyet, mert 5 lovuk is van és azok etetésétől a németek félnek, mert nekik sincs, csak a legszükségesebb.

Április 28-án.

Laci már napok óta fekszik, fáj a dereka. Ezt a pocsék hideg időt érzi. Az újonnan jött magyarokkal is olyan kedvesek a Schwiebacherék, hogy nem győznek ők sem hálálkodni. Bámulatatos jószívű emberek ezek, az Isten fizesse meg nekik duplán. Sikék és Helmyék máris ügyeskednek a konyhában, gazdaságban, istállóban.

Április 29-én.

Közel vannak már az amerikaiak. Ágyúzások hallatszanak mindenfelől. Segítsen meg bennünket a Mindenható. A megbízhatatlan hírek tovább keringenek. Egy orvosnő van a faluban. Megnézte Emesét, azt mondja, sokáig eltarthat még a láza. Levegőre vihetem. A betegség lefolyása normális.

Április 30-án.

Egész nap hideg van, Laci még mindig fekszik. Emesének estére ismét 38 fokos láza lett.

1945. május 1.

Azt hallottuk, *Simbachban* vannak az Amerikaiak. Nagy az izgalom az egész házban, vajon mi lesz most? Emese nagyon beteg ismét. Megfázott és kiújult a baj. Nem csoda ebben a rettenetes hidegben, nem bír magához térni.

Május 2-án.

Rengeteg amerikai páncélos megy erre, mind Simbach felé tartanak. Ellenállás már itt nincs. Emese Lacival együtt fekszik.

Május 3-án.

Megálltak itt az amik, sok házat kiürítettek, mindenki pakol, hátha nekünk is ki kell menni. Rém hideg van, havas eső esik. Emesének 40 fokos láza van. Meg kell örülni a gondolatától is, mi lesz, ha nekünk is el kellene menni innét. A csendőroket elvitték, csak Naszvady [*Dr. Naszvady*

Mihály csendőr hadnagy] és Laci maradtak itt. A házigazdánk jelentette az amiknak, hogy egy beteg magyar tiszt fekszik nála. Azt mondták rendben van. Nehéz, izgalmas percekét élünk át. Hullámzik a hangulat, az ember idegein táncolnak. Egyik jobban rémítgeti az embert, mint a másik. Este 7 óra után megszólaltak az ágyuk. Nagy zene-bona támadt. 8 óra után megjelent 2 ami katoná és végig kutatták az egész házat, szobáról-szobára. A mienket a legjobban. Az egyik géppisztollyal állt az ajtóban felénk fordítva, míg a másik kutatott a kofferokban. Mindent feltúrtak. Elvitték az édesanyám jegygyűrűjét, Laci pecsétgyűrűjét és egy kisebb másikat. Láncok nem érdekelték őket. Lecsatolták Laci karóráját és egy zsebórát is elvittek. (A la oroszok!)... Később tudtuk meg, öncélú volt az egész rablás, fegyver-keresés címén hatoltak be. Előreszegezett golyószóróval megfélemlíteni, és ékszer lopni – rabolni! Anyósom, mikor hallotta, hogy jönnek a katonák, ruhástól beleugrott az ágyba és maga mellé tette a kis fekete kofferját, amiben ékszer és ezüst nemű volt. Nem hittem, hogy megússza, de mégis ez lett a szerencséje. Nem vették el a holmiját.

Május 4-én.

Nehéz éjszakánk volt. Le sem mertem vetkőzni, hátha ismét jönnek. A csendőröket visszahozták, *Tann*-ban voltak. Három részeg amerikai idejött éjjel dörömbölni és magyar nőket kerestek. A házigazda beeresztette őket, és az istállóba vitte a magyarokhoz. Lilly, Sik leánya, tudott egy kicsit angolul és elkezdett velük beszélgetni, hogy húzzák az időt. Nagy izgalmat álltak ki mindnyájan. Végén is nem bántották őket, valami megijeszthette a katonákat, mert hirtelen elszaladtak. 1 órakor jött Táncos őrmester, hogy ebéd után kell a csendőröknek Braunauba menni.

Május 5-én.

Még nem jöttek vissza, nem is hiszem, hogy jöhetnek. Laci betegsége miatt úszta meg. Nagyon fáradt és elcsigázott vagyok a sok gondtól. Mi lesz, ha Lacit elviszik erőszakkal? Emese továbbra is lázas. Minden nap gyengébb és ingerlékenyebb.

Május 6-án.

Ma voltam templomban. Tudtam gyónni és áldozni. Édes jó Istenem könyörülj rajtunk, és ne hagyj el. Itt volt az orvosnő, Emesének a tüdeje rendben van, tüszős mandula gyulladása van, de fél a diftériától. Tele vagyunk aggodalommal. Még ki sem került a tüdőgyulladásból, már jön a következő betegség. Láza mindig nagy, úgy hogy lázcsillapítókkal él. A kis hátát felcsípte a sok vizes ruha, csúnya mérges pattanások keletkeztek rajta. Fürdetni sem tudom a nagy láz és hideg szoba miatt.

Május 7-én.

A csendőrök visszajöttek, *Pfarrkirchenbe* vitték őket Braunauból egy internáló táborba, ahol 25.000 mindenféle nemzetiségű ember volt összetömörítve zuhogó esőben a szabad ég alatt. Csak három szem főtt krumplit kapott egy ember egy napra. Végre is a magyarok úgy szabadultak meg, hogy egy repülőgép a tábor fölé röpült és röpcédulákat dobott le a vezetőség részére, hogy a magyarokat azonnal bocsássák szabadon. Persze kimondhatatlan nagy az örömünk, hogy újra szabadok a csendőrök. Oda már nem mehetnek vissza, hol eddig laktak, új helyet kell keressenek, mert oda az ami katonaság szállásolta be magát. Természetesen a közösből kosztot már napok óta nem kaptunk, itthon főzünk. A legminimálisabbra kellett

redukálni igényeinket, mert igen kevés áll rendelkezésünkre, de így mégis jobban élhetünk, legalább két tál ételt tudok kihozni és a saját gusztusunk szerint. Három család főz a konyhán 20 ember részére.

Június 17-én.

Több mint egy hónapja nem írtam, de Emese betegsége, főzés és takarítás olyan kimerítő volt számomra, hogy örültem, ha egy kicsit pihenhettem. A takarítás egy külön szám volt részemre. Fenyő-fa padlós szobánk van és hát a tisztára súrolt padló mindig sötétebb és sötétebb lett. Azt hittem valami csoda történik, és nekem nem kell felsúrolni. Jó hogy falusi lány vagyok és láttam a cselédlányok otthon, hogy csinálták. Ezek a németek egy nyeles kefével állva ügyeskednek. Úgy biztos kényelmesebb.

Emese tüszős mandulagyulladás után mellhártyagyulladást kapott, de abból is kilábaló félben volt, amikor a sok köhögésből kifolyólag az összes sleimot lenyelte és bélfertőzést kapott. Az utolsó pillanatban segített rajta beöntéssel, de már a baj megtörtént, felszaladt a láz ismét 40 fok fölé, és csúnya vörös kiütések keletkeztek rajta, s feldagadt az arca. Majd megőrültem az izgalomtól. Egy német orvost is hívtunk *Simbachból*, ő is a beleket okolta. Eucarbont írt fel és gondos táplálkozás után végre 3 hét után lement a láza. Olyan pipaszár vékonyak lettek a kis lábai, hogy nézni is siralom volt. Elég jó étvágya lett, ahogy a láza lement. Alig volt 17 kg, de hetenként aztán 50 dg-t hízott. Ma már 18 és fél kg.

Lassan a vidéket is megismerhetem, mert bizony Emese betegsége alatt nem lehetett sehová sem menni. Mindig csak engem akart, tőlem vette be az orvosságot, lázát mérni, priznicet adni stb. Közben a házimunka, úgy hogy bizony le is fogytam azt a keveset, amit felszedtem idejövételünkkor. Nagyon szépre teremtette a jó Isten ezt a Bajorországot. Dimbes-dombos sok szép erdővel. Különös életet élnek az emberek, csak regényben olvastam ilyenekről, most a valóságban is tanulmányozhatom ezt a furcsa, nem magyar életet. Minden gazda a saját kis birtokára építette a házat, istállóját. Minden lakóház emeletes, ami úgy van beosztva, hogy lent egy nagy konyha, mellette lakószoba de tűzhellyel, ahol egész nap tartózkodnak (ha ráérnek). A házhoz szorosan építve az istálló, néha az előszobának tűnő folyosóból jobbra a konyha, balra az istálló nyílik. Szép és jól táplált állataik vannak. A ház pajtákkal együtt szorosan egybe épült, és egy négyszögletes kis zárt udvart képez, aminek a főhelyén díszlik a trágyadomb. Oda vezetnek az épületek összes csatornáit, hogy mikor az eső esik, sok trágyalé képződjék, amit ők a termőföldek öntözésére használnak fel igen ésszerűen. Állattenyésztés a fő és tejtermelés, ezért a széna termelés az első és szent dolog náluk.

Az előcsarnokból (széles folyosó) lépcső vezet fel az emeletre, ahol sorban nyílnak a kis szobák. Itt 6 kicsi szoba van, úgynevezett hálószobák (én fürkének nevezném), mert csak aludni járnak fel a németek. Laci szerint, mint a tyúkok, magasban. Kályha nincs és még az ablakok is szimplák. Nem csoda, ha megfagy az ember, még a szél is átsüvíti. Most mind a 6 szoba foglalt. Magyar menekültekkel tele van minden talpalatnyi hely. Az most aztán a jó módtól függ, melyiknek milyen a lakása. Aki gazdagabb, az szebben van berendezve, szép lépcső vezet fel az emeletre, esetleg szőnyeggel borítva, de egy kaptafára megy a házak beosztása.

A mezőgazdaságra igen nagy gondot fordítanak, teljesen gépesítve vannak, és tökéletes gazdálkodás folyik itt. A földek kavicsosak, sok eső kell nekik. Esik is bőven, ennél fogva a növényzet dús, ami nálunk ritka. A legviccesebb, amit a magyarok versben is megemlítettek, ökröt és lovat összefognak egy hosszú szekérben és egy madzagon a szekér mellett sétálva rángatja őket a paraszt. Igen nevetséges látvány. Lehet azért tesznek így, hogy az ökör

gyorsabban lépkedjen, de hogy a ló lustább lesz az biztos. Lóhere, lucerna, kaszáló (fű) van bőven, és olyan nagy családi munka folyik szénagyűjtéskor (amit géppel vágta le), mint nálunk aratás vagy cséplés alkalmával. Van szénakeverő gépük, ilyet még nem is láttam. Legalább háromszor kaszálnak egy nyáron (nem úgy, mint nálunk), de az mind elsőrendű széna, ami a szénapadlásra kerül. Kapásnövény a legminimálisabb, amit termelnek, csak krumplit, ami a saját szükségletükre kell. Kukoricát nem, azt mondják, nem érik be. Konyhakertjük csak palántanevelésre szolgál, egész kicsike nevetséges valami. Onnét ültetik ki a földekre a káposztát, kelkáposztát stb. De meg nem öntözik és még a kapálás is elmarad másodszor. Krumplit is ekével kapálják kétszer, aztán úgy hagyják. Úgy hogy itt bizony napszámból megélni nem lehetne.

Minden gazdának van a kis birtokán egy-egy szép kis erdő, főleg fenyőfával tele. Másfélét ritkán látni. Ezek a kis erdők teszik csodálatos széppé az egész vidéket és a levegő is kiváló.

A falu szívében csak templom van, iskola, plébánia, vendéglő, üzlet és csak egy-két ház található. A többi tanya, szanaszéjjel. Ilyen itt erre minden, kilométerekre. A vallásosság nagy a bajoroknál, szépen imádkoznak étkezéskor, májusi litániákat itthon elvégzik, ha nem mehetnek el a templomba. Két mise szokott lenni ebben a csöpp kis faluban, de mindkétszer tele van a templom. Ünneplésben nem ismernek fáradságot, ha a templom kidíszítéséről van szó. A plébános egy fiatal, nagyon szimpatikus embernek látszik. A nagy misén mindig három hangon latin misét énekel egy vegyes kórus. Nálunk még pár ezres létszámú helyen sem veszik maguknak a kántorok ezt a fáradságot.

A házigazdánk egy túl óvatos, intelligens, okos, rendkívüli ember. Tökéletes gazda, nagyon szép családi életet élnek a feleségével és két gyerekekkel, Berti és Maral. A gyerekek nagyon jól neveltek, semmi – úgynevezett – parasztdurvaság nincs bennük. Sok úri gyerek tanulhatna tőlük. Szófogadó, tisztelettudóak. Ha van pihenőjük, vagy vasárnap, amikor nincs munka, szeretnek kártyázni. A házigazda egész jól sakkozik. Laci szokott vele játszani. Schwiebacherné, a felesége egy kedves, mindig egyformán vidám, jószívű asszony. Soha nem mérges. Már nem olyan intelligens, mint az ura, de áldott jó lélek. A viccet megérti, nem sértődékeny. A házigazdának itt van a nővére is, aki egy müncheni borbélynak a felesége, ő egy boszorkány típus. Mindent lát, mindent megfigyel, hamar sértődik és szereti megmondani a véleményét mindenkinek, de jószívű, szeret másokon segíteni. A férje egy öreg, asztmás ember. Ő a fő udvarias az egész házban. Látszik, hogy borbélyoskodásakor megszokta. Rendkívül lelkiismeretes, ami rá van bízva, tökéletesen ellátja. Házimunkában, főzésnél segít, más nem vághatja fel a gombóchoz a kenyeret, csak ő. Ezt a legprecízebben elvégzi, épp úgy mint a kislibáknak a csalánvágást, vagy kalácssütést, ami történetesen rá van bízva.

Június 26-án.

Ma jó híreket hoztak Simbachból. Sik lovaival minden nap egy szekéren beviszi Simbachba azt, aki ott akar valamit elintézni (1 M-ért). Anyuska is mindig vele megy, ne kelljen gyalogolni. – A jó hír: állítólag július 18-ig ki kell üríteni az oroszoknak a Tiszáig Magyarországot. A rádió bementte ezt, több magyar hallotta. Ezek szerint őszre haza mehetnének. Félek, hogy otthon valami nagyon tragikusát fogok találni. A simbachi magyarok mentek az amerikai parancsnokságra a téli tüzelő miatt, de ott azt a választ kapták, arra már nem lesz szükség, mert addigra otthon leszünk.

Június 24-én vasárnap egy magyar pap tartott misét és prédikált a simbachi magyaroknak. A mi magyarjaink is bementek szekérral. Sajnos és nem mertem vállalkozni erre az útra, mert ráz a

szekér nagyon. Az mondják, tömve volt a templom és a kóruson magyarul énekeltek, a mise végén a himnuszt. Az egész templom zokogott, még a férfiak is. Nagyon fáj a szívem, hogy nem lehettem ott, de azzal vigasztalnak, hogy ide Eggstettenbe is eljön a magyar pap, Péter-Pálkor délután.

Július 3-án.

Itt volt a magyar pap, igen jól esett hallani a szavát. Az eucharisztikus kongresszusról beszélt, ami nálunk volt 1938-ban. Bizony sírtunk és a szívem igen fájt azért, amit elvesztettünk. Mi volt akkor Budapest és mit fogunk most látni, ha egyszer hazamehetünk. A mise alatt magyarul énekeltek, de igen menekültes volt, mert orgonálni nem tudott senki.

Nagyon készülődünk már a legifjabb kis Maczky fogadására. Már úgy hiszem nem sok idő van hátra. Adná a Mindenható, hogy kis fiú legyen, és egészségesek legyünk. Segíts meg édes jó Istenem, hogy felnevelhessem a két kis gyereket.

Július 15-én.

Ma kilenc hónapja a nagy politikai fordulatnak. Még a nap is egyezik. Vasárnap volt és az 5. házassági évfordulónk is. **1944. október 15.** Akkor Füreden voltunk. Lehetséges, hogy azóta mindenkit és mindenünket elvesztettünk? Nagy idő 9 hónap úgy látszik, és mégis rövid. Elrepül, s mégis milyen borzalmakat hoz egyik nap a másik után. Lesz-e nekünk még egyszer boldog napunk? Szegény Apuval [*id. Kolossváry Sándor*] mi lehet? Él-e még, és milyen körülmények között. Elkeserítően tragikus sorsa volt szegénynek. Alig volt öröme. – A kis vasóra, amit hordok, nem érték mint olyan, – de ma döbbsentem rá, hogy nekem igen nagy becsben kell tartanom, a belső lapjára belekarcolva áll: Sándor – Elzi. Édesapám és Édesanyám. Épp olyan szeretettel és romantikával kezdték az életet, mint sok más ember. Az egyiknek végig elég tűrhető az élete, esetleg boldog is, a másik küzd és szenved. Nem tartott sokáig, csak öt évig a házasságuk. Szegény Anyukám itt hagyott minket, meghalt. Nem tudom, talán neki jobb volt így, de nekünk két kis árvának, az édesapjuknak nehéz és keserves. Azután jött a második házasság, szerencsétlen volt, csak a vége felé boldogultak egymással, mikor én elkerültem otthonról. Sári mamának [*id. Kolossváry Sándorné Koller Sarolta*] nem kellett többé féltékenykedni rám. Ez is tragikusan végződött azt hiszem. A legvégű momentumokról nem tudok, de nagyon fáj a szívem. Öregségére jött a legnagyobb csapás, mindenkitől elhagyva, orosz megszállás alá kerülni. Miket fogok megtudni, ha még haza segít egyszer a jó Isten?

Július 22.-én.

Valaki itt volt Magyarországról és Budapestről, és az ottani életről beszélt. Bizony szomorú világ lehet ott, pedig ezt igyekezett az illető szépen beadni, mert orosz propagandista volt. Még jobban megérlelődött bennem, hogy nem mehetünk haza még télre sem, hacsak erőszakkal nem hurcolnak.

1945 augusztus. 14.

A múlt hó 27-én kislányom [*Enikő*] született. Hála a jó Istennek, elég jól ment minden. Éjjel fél kettőkor mentünk be Simbachba a kórházba és sok keresés után megtaláltuk a kórházat. 3 órára értünk célhoz. Laci mindjárt visszafordult. Kicsi Enikő $\frac{3}{4}$ 6-kor megszületett. Kicsit szomorú voltam, hogy kislány lett, de aztán megnyugodtam a jó Isten akaratában. Ő biztosan tudja, talán

jobb így. Laci Emesével reggel 8 órára bejött, és nagyon örült mindkettő. Emese alig akart elválni a kis testvérkétől. Kilenc nap múlva hazajöttem, de nagyon legyengültem, és még most is alig állok a lábamon. Igen szeretnék már teljesen jól lenni, hogy dolgozhassak ismét, mert így folyton haza gondolok, és elkecserelem a bizonytalan jövő miatt. Itt állunk a tél előtt, még soha nem félttem úgy a téltől, mint most. Nem lesz meleg szobánk és ennivalónk.

Enikő 3 kg 75 dg volt. Édes szép kis kövér baba. Úgy nézett ki mikor aludt, mint egy kis püspök, tokásan.

Szeptember 1-én.

Enikő szépen fejlődik, értelmesebb, mint Emese volt ennyi idős korára. Már mosolyog és gögicsél s a fejét egy-egy pillanatra felemeli, ha hasra fektetjük. Ha sír és elkezdünk neki beszélni, azonnal elhallgat és figyel erősen, mintha értené. Egy hónapos korára elérte a születési súlyát.

Most egy rendelet jött, hogy az összes magyart rövid időn belül hazaszállítják, akár akar menni, valaki, akár nem. Itt maradni is félek, hazamenni úgyszintén. Nem tudom mivé fognak fejlődni a különböző hírek, de elég idegölő a sok változás óráról-óra.

Október 5-én.

Már egy hónap ismét eltelt, nagyon gyorsan a rengeteg munkával, bajjal, gonddal. A hátam borzalmasan fáj, mozdulni sem bírtam. Segítségünkre senki sincs, nincs aki Enikőre mosson, Laci mégsem moshat mindig. Anyuska meg azt mondta, ő a hat gyermekére sem mosott soha, hát ... így. Ezért az egyért kelek fel minden reggel és este, hogy a mosást elvégezzem. A jegyekre, amit itt kaptam babakelengyére, semmit sem tudtam vásárolni, le is jártak a jegyek, de a kis tanítólány megígérte, hogy megpróbálják meghosszabbítani. 13 pelenkám van mindössze, ebből csak hat darab az új, a többi folyton szakadozik. Nagy kínlódás ez így. Semmi kilátás arra, hogy tudjak szerezni valamit is.

A magyarok hazaszállítása lassan megkezdődött. *Pokingból* a nagy táborból indulnak az első szerelvények. Fűtetlen vagonokban nagyon kínos lehet, de felnőttek még valahogy kibírják, csak ilyen picivel mi lenne, mint Enikő is. Egész hónapban sakkban tartottak bennünket ezzel a hazaszállítással. Ha valaha az életben valakinek próbára tette a sors az idegeit, hát akkor azok mi vagyunk, szerencsétlen sorsüldözött magyarok. Akkorát és annyit egy ország sem vesztett a háború következtében, mint mi. Se lakásunk, se ruhánk, se bútorunk. Úristen mikor állunk talpra? Itt van október 5, és nincs egy téli ruhám, téli cipőm, és a szobánk fűtetlen, de még ha fűthetnénk is, se kályha, se tüzelő. Szinte azt hiszem néha, nem is igaz, hogy ez valóság, egyszer felébredek, ismét Budapesten a központi fűtéses, meleg, villanyvilágításos, szépen berendezett lakásunkban vagyok, és kinyithatom a rádiómat, amikor akarom. Vajon megéri-e az én két kislányom ezt még az életben? Most olyan a kilátás, hogy csak mint egyszerű munkásasszony képzelem el magam a további életemben.

Október 7-én.

Enikő beteg volt, bélhurutja volt, de nem nagymértékben. Nagyon lefogyott, de hála a jó Istennek már ismét jól van. Édes kicsi jószág, már nagyokat sikítózik, nevet, s a kis kezével játszik. Értelmesedik nagyon. Szegénykémnek nincs meleg szobája, rémesen aggódom érte. Félek, hogy megfázik fürdetéskor. Már két hét óta szakad az eső, fúj a szél, 7 fok van kint mindössze. Rémes ez az itteni időjárás.

December 5-én.

Sok minden történt mióta nem írtam. November 19-re, a névnapomon kaptunk a jó Istentől egy ajándékot: meleg szobát. Miután Schwiebacher feljött egyszer a szobánkba és bejelentette, nem lehet fűteni, jó lenne más szobát keresni, és Fehér János hazament a *Pfarrkirchenből* induló vonattal, megüresedett a szobája és mi odaköltöztünk. Most a Schöfberger tanyán lakunk. Laci lett az állomásparancsnok. Sok dolga van így, meg a favágással is, nem tud nekem semmit sem segíteni. Így nagyon fárasztó, de szerencse, hogy itt nem kell lépcsőzni, mert ahol lakunk és alszunk egy szép kis fehér tűzhely van, és itt is főzök. Nagyon hálás vagyok a Mindenhatónak, hogy megsegített, mert tényleg az utolsó órában kaptuk meg ezt a szobát. Szegény kis Enikőt már nagyon féltettem a hidegben, de hála Istennek semmi baja sem lett.

Sok mindenki hazament közben, de nagyon sok rossz hírt hallani az elindult vonatokról; szén hiány miatt napokig állnak, az emberek fáznak a hideg vagonokban. Közben kirablásról is hallottunk. Mi maradhatunk tavaszig, mert gyerekekkel már most nem indulhatnánk. Szegény Pinczés vezérőrnagy [*Pinczés Zoltán vezérőrnagy*] a feleségével együtt öngyilkos lett. Megrendült a hite a jövőben, mint írja, és elmegy közülünk. Egy erdőt nevezett meg, ahol megtalálják őket. Sokáig keresték, csütörtökön mentek ki és szombat este (1-én) találták meg őket. A felesége még élt, de ő halva volt. – Mindnyájunkat letört ez a szomorú hír.

Anyuska elment tőlünk Panciékhoz [*Maczky László húga, Isépy Zoltánné Maczky Anna, Anci-ként is szerepel a naplóban*] *Dietersburgba* már kb. két hónapja. Most itt volt Mikulásra és másnap ismét autóbusszal visszament. Jól érzi ott magát és Anciék is jól vannak. Szó van arról, hogy esetleg kocsikkal most indulnak haza. Nem tudom mi lesz belőle. Szegény Apukám rengeteget van eszemben, néha olyan szívfájdalmam van miatta, él-e vajon szegény? Ha él, milyen sokat szenvedhetett, vajon van-e segítsége? Csak láthatnám még az életben! Mindig nagyon szerettük egymást, a legjobb pajtások is voltunk és most borzasztó a gondolat, hogy esetleg nincs többé. Többször írtam, izentem neki, megkapta-e, vagy már ő nem olvashatta leveletem? Jó hogy rengeteg a dolgom így legalább nem tudok annyit gondolkozni.

Enikő szépen fejlődik, most már kétszer kap grízt, délben és este cuclis üvegből. Lassan megkezdem vele a főzelékeket, csak tudjak szerezni. Jóformán krumplin élünk, az van rengeteg a jegyre, és sok kenyér is van, aminek egy részét lisztre váltunk be, de persze barna lisztre. Rémes ragadós és fekete tészta lesz belőle, de mást nem lehet tenni. Főzelékhez jóformán soha nem jutunk. A magyar zsírból még van egy fél kiló, de nem merem használni, hátha még nagyobb szükségünk lesz később arra. Keservesen tengődöm a 10 dg fejadagból hetenként. Főzni és vajas kenyeret is enni ebből nehezen megy. Egy kis tejföl a pótlék, az is segítség, amit a napi 2 liter tejről leszedek. Szegény otthoniaknak talán még ez sem jut.

Emese nagyon örült a Mikulásnak. Kapott kekszet, színes ceruzát, képeslapot, rajzfüzetet, almát, diót. Végre készen lett neki egy kis barna félcipő, nekem egy csizma és még készül ma egy kis halina csizma Emesének. Ezekhez az anyagokat hoztuk magunkkal, és a suszterrel megcsináltattuk. Az anyagok a csendőrségi anyagraktár tulajdonából származnak. Így a téli lábbeli gond el lett vetve. Egy ruhát is varrtam Kaki anyagból (Laci zubbonyanyaga), az az egyetlen téli szövetruhám. Emesének is telt belőle egy szűk ruha, kötött ujjakkal, úgy néz ki benne, mint egy sovány virsli. Csak megsegít a jó Isten bennünket, hogy mindig a legszükségesebbet elő tudjuk teremteni. Nagy szükségben élünk, de nem halunk éhen, meleg szobánk, és ruhánk, cipőnk is lett a télre. Kicsi Enikőnek még nehéz előteremteni pamutot vagy flanelt kis ruhának. Majd lesz valahogy.

1946. február 5-én.

A karácsony is elmúlt szépen. Emesének nagy öröme volt. Otthon biztos nem tudtuk volna ezt előteremteni. Kapott kis ródlit, amit Laci saját kezűleg csinált. A paraszttól kapott erre fát és minden egyes darabját ő faragta, fűrészelt ki, nagyon sokat dolgozott vele. Még volt a karácsonyfa alatt: 2 mesekép, baba, különböző ruhákkal, egy kis mackó, rajzfüzet. Rengeteg dolgunk volt karácsony előtt, mindig éjfélig, sokszor még tovább is dolgoztunk, de megérte.

Csendesen teltek a napok, csak a sok elfoglaltság sietteti az időt. Közben szeretetsomagot is kaptak a magyarok az angoloktól. Svájcból közvetítette a vöröskereszt. Laci cigarettát is kapott, így igen nagy volt az öröme, mert már régen nincs neki. Szárított falevelet csavar selyempapírba, azt szívja. Egy személy 36 dg élelmet kapott. A gyerekek cukor, csokoládé félét, mi lekvárt, szárított tésztát, konzervet stb. Sok vöröskeresztes lap jött Magyarországról Helmyéknek, Sikéknek, Labanczéknek [*Labancz Gyula ejtőernyős őrnagy, felesége Gál Ibolya és lányuk Marika*]. Most mi is írtunk sokat haza, de jó lenne, ha valami választ kapnánk.

Enikőnek már kibujt alul a kis foga. Nagy öröm volt mindnyájunknak. Már próbálgat ülni is. Karácsony után kapott főzeléket, krumplit és sárgarépat felváltva, mert máshoz nem jutok. Ruhát még mindig nem bírtam neki szerezni. Emeséről is leszakadt egy ruha.

Az élelemmel nehezen tengődünk, de mindig az otthoniak jutnak eszembe és megvígasztalódom. Jobban mondva, elszégyeltem magam, hogy zúgolódní mertem. A fánk, amit hivatalosan kiutaltak, már elfogyott. Ma már az erdőben jártunk gallyakat gyűjteni. Pénzünk sincs már.

1946 április 28-án.

A tél is elmúlt, itt van már a jó meleg tavasz. Március végétől egyfolytában meleg van, eső is alig esik. Nem emlékszem, hogy valaha is lett volna ilyen csodás meleg tavasz. Két hónapon át jártunk az erdőbe fáért. Már ki is fogyott a száraz gally, mire nagy nehezen egy kocsit fát tudtunk venni. Most legalább nem kell kijárni és a fűtés miatt fáradni, elég így is a munka. Nyáron is kell fa a főzéshez.

Pénzt is szereztünk, eladtuk a nagymamám gyűrűjét 650 M-ért, ebből még van egy kevés. Ha ez elfogy, nem tudom, megint mihez nyúlunk. Kis mókuskoknak is szereztem flanelt két kis gyermekkorú fülbevalómért. Rém drága dolog volt ez így, de a gyerekekért meg kellett tenni ezt is. Még nincs megvarrva, de szeretném mielőbb.

Sanyiról [*ifj. Kolossváry Sándor, édesanyánk Erzsébet öccse*] hírt kaptam, mégpedig olyan formán, hogy Pannikáék (Helmyék) Passauban jártak és a főlelkészségen végig olvasták azt a listát, mely a Franciaországból hazaszállított foglyok névsorát tartalmazza. Ezek között volt Sanyi is. Sokat szenvedtek ott szegények a hírek szerint, de a lényeg az, hogy él és hazavitték. Persze azonnal írtam ismét haza és talán valami válasz is jön, mert hivatalosan is megindult a levelezési lehetőség április 1. óta. Német és magyar levelet írtam, hátha az egyik csak eljut. Most hamarosan írok ismét egy lapot. Azt nem tudom Vaszarra eljut-e Sanyi, de bár adná az Isten, hogy ott legyen. Csak már kapnék valami hírt.

Emil bácsiról [*Borbély-Maczkó Emil volt főispán, Maczkó László nagybátyja és keresztapja*] azt hallottuk, hogy a miskolci népkertben találták meg majdnem felismerhetetlenségig agyonverve. Szörnyű ez az öldöklés, ami otthon folyik. Jóformán másról sem jön hír, mint akasztás, ölés, drágaság, rablás.

Majd belesorvadunk már a honvágyba. A szívünk szakad meg a hazánkért, de amíg ilyen pokol van otthon, nem mehetünk haza.

Laci szegény agyondolgozta magát húsvétra, eladásra nyuszikat csinált keménypapírból, amint kettő egy kis talicskát híz, belefér egy tojás. 70 márkát és 25 dg zsírt tudtunk így megszerezni. Szerettünk volna az összesért ételmezt, de az itteni parasztoknak az ilyesmi nem kell, az összes, amit eladtunk, mind menekülteknek ment el. Most nagyon szomorúan állunk étellemmel, a kenyéradag is kevesebb lett, 22 dg fejenként egy napra. Ez talán nem lenne kevés, de lisztet, semmit sem kapunk, mindig megspóroltunk egy keveset a kenyérből és kenyérjegyért lisztet vettünk, de így erre már nem jut. Le is fogytunk Lacival alaposan, az erőm is fogytán van ezért. Nagy baj ez, mert ha én nem tudok dolgozni, nem tudom mi lesz.

Kicsi Enikő édes, drága kis jószág. Négy foga van, olyan egyenesen ül, mintha botot nyelt volna, de még igen nehezen áll. Erős kis lábai vannak, csak egyszerűen nem hajlandó megfogni valamit, hogy kapaszkodjon. Talán, ha többet foglalkoznánk vele, menne. Már 8 ½ kg.

Húsvétra is kaptunk szeretet-csomagot. Sorsot kellett húzni, persze nekünk jutott a legrosszabb csomag, mint ahogy nekünk van a legnehezebb sorsunk is itt Eggstettenben.

Anyuskáék megtalálták Szandrint, Emil feleségét [*Maczky Emil tüzér százados, Maczky László öccse, aki a Doni áttörésnél tűnt el. Bay Szandrin szintén hazatért Magyarországra*], már össze is jöttek, rengeteg mindent (ruhaneműt) kaptak tőle.

1946. június 15-én.

Mindig rengeteg idő telik el egyik írástól a másikig, de olyan sok minden jön közbe, hogy alig jutok hozzá.

Ugraynétól [*Ugray Gáborné Ditta*] kaptam levelet, Binabiburgban vannak. Gábort, mint háborús bűnöst hazavitték még tavaly nyáron. Szomorú levél volt nagyon, fáj értük a szívem. Drága jó Ditta egy olyan erős lélek, még tud bízni és remélni. Az tartja benne az életet. A kislányok jó természetűek, vígak és az anyjuk vigyáz arra, hogy túl nagy fájdalmát ne mutassa, nehogy a fiatal lelkeket megöregítse, szomorúvá tegye. Még nem válaszoltam neki.

Április elején írtam haza, mivel megindult a külföldi levelezés. Németül és magyarul írtam, és mindkét leveletem egy napon kapták meg otthon. Május 27-én kaptam választ. Mikor megismertem Apu írását a borítékon, nem is tudtam mit csináljak, örömben elkezdtem sírni. Persze Laci felugrott, kikapta a levelet a kezemből és borzalmas izgalmak között bontotta fel és kezdte olvasni. Az okozott nekem kimondhatatlan örömet, hogy él Apu és Sanyi is. Különben a levélben csak szomorúságot olvashattunk. Szegény Sári mama 1945. március 22.-én meghalt. Sok mindenük elveszett. Az összes földjüket elvették, lakást kifosztották. Semmi sem maradt. (Ezt előre megmondta Apukám, mikor 44 decemberében utoljára láttam, szinte nem voltam képes akkor ezt elképzelni.) Tavaly a bérlők által elhagyott törek és szalma eladásából élt, most a major megmentett romjaiból. Ez lett a vége egy szorgalmas gürcölésnek, hogy adósság nélkül álljon a birtok majd egyszer nekünk. Kár volt lemondóan élni. Sanyi családja októberben hazament. Kató [*ifj. Kolossváry Sándor felesége*] vezeti a háztartást azóta. Két kis gyermekük van Attila 3 éves, és Katalin kis lánya 1 éves. Sanyi francia fogságban volt 11 hónapig és onnét egyenesen hazament Vaszarra. Most legalább szegény Apu nincs egyedül, segítségére vannak. Árpi [*Kolossváry Árpád, Erzsébet féltestvére*] Pápán tanul.

Pali [*Maczky Pál pap, Maczky László öccse*] is írt Anyuskának, persze ők is kimondhatatlan boldogok. Béla [*ifj. Maczky Béla, Maczky László bátyja*] is Palinál van. Most már Gyurkáról [*Maczky György, Maczky László öccse*] nem tudunk csak. [*Szy Tibortól tudtuk meg: 1945-ben Budapesten agyonverték.*]

Eddig is írtam a gyenge kosztolásról, de az fejedelmi volt a mostanihoz képest. Egy hónapja már, hogy a felnőttek 12 dg kenyeret kapnak naponta, Emese 6 dg-át. Lisztet semmit. Már az éhség rávett, hogy *hamsteroljak*. Szegény Laci utolsó cigarettáit, 14 db-t, vittem el egy közeli tanyára. Nehezen ment. Egy teljes óráig tartott az üzlet lebonyolítása. Persze az embert úgy fogadják, mint egy orvgyilkost. Dühösen néznek, ha belép az ember, és az első kérésre semmi sincs. Ilyenkor kell elővenni a kedves arcot és sokat beszélni, miközben a torkomat a sírás szorongatja. Így természetesen sokáig tart mire valamit kiszorítok belőlük. Ezek pedig még a jobbak közé tartoznak, mert egyszer csak Emese egy óriás nagy darab vajjas kenyeret kapott és később nekem is a kezembe nyomtak egyet. Biztos nyomorultul néztem ki. A végén kaptam 1 kg 20 dg fehér lisztet, 12.5 dg vajat, 1 tojást a cigarettáért és még 3 tojást pénzért. Ez elég eredményes volt, de nehéz volt. Jó idegek kellene hozzá, nekem meg nincs. Itt a háziakkal is cseréltünk lisztet cigarettáért, így valamennyi kicsi lisztet tudunk összeszedni. De már nincs dohány, nem tudunk szerezni többet. Zöldségfélét sem tudunk kapni, mert már régen volt Laci Simbachban. Már reggel 6 órára kell ott sorba állni, hogy ha 8 órakor kinyitnak, sorra kerüljön az ember. Ezt mi nem tudjuk megtenni, 4 órakor kellene kelni hajnalban, hogy odaérjünk gyalog. Most sokkal messzebb lakunk Simbachtól, mint Schwiebacheréknál. Sült krumpli napirenden van ebédre, még jó hogy egy kicsi vaj kerül rá, mert máshonnet elspóroljuk.

A rettenetes legyengülésemhez hozzájött egy szörnyű meghülés. Most próbára tesz a jó Isten. Itt a főzés közben mindig valósággal csurgott rólam a víz, valamiért ki kellett szaladnom megcsapott a szél. Sokáig húztam így, hogy a jobb oldalam rettenetesen fáj, különösen este, ha lefeküdtem. Azt hittem a mellhártyával van baj. Egyszer aztán jött a nagy láz, akkor már nem bírtam felkelni. Feküdtem, lázmérő nem volt, borogatással és izzadással 9 napig. Semmi javulás. Akkor hívtunk orvost, ő megállapította, hogy a bal tüdőm nincs rendben, hurutot talál, 4-5 napig mérjem a lázamat, és küldjük be a láztáblát. Persze nagy nehezen, de sikerült lázmérőt szerezni és mértük. Első napokban nagyobb, aztán mindig kevesebb lett, de a baj az, hogy már itt fekszem 17 napja, és délután mindig van pár tized. Az orvos azt izente, menjek be egy hétre a kórházba, hogy kivizsgáljanak. Soha semmi baja a tüdőmnek nem volt, most várom az ítéletet. Majd beleőrülök, ha látom a két édes egészséges kis lányomat, a félelem, hogy esetleg komoly bajom van és elkapják tőlem. Szegény kis Emesét mindig elkergetem az ágyamtól, majd megszakad a szívem, de félttem. Lacim, ez az áldott jóság, reggeltől estig dolgozik, főz, mos, mosogat, és még vigasztal, jókedvet próbál csinálni.

Ma június 16-án

magyar mise volt itt, persze csak Laci vett részt ezen is. Tegnap kezdődtek a béketárgyalások, nem tudom mit hoz, biztos nekünk semmi jót.

Június 17-én

kicsi Enikőnek 7 foga van, mindennap várom mikor bújik ki a nyolcadik. Most már szépen áll, párszor egyedül is felállt a kocsijában, ami nagyon félelmetes mutatvány, mert ez a német kocsi nagyon kicsi és egyáltalán nem mély, úgy hogy már párszor felborult Enikővel együtt. Ha mondjuk Enikőnek tapsi-tapsi, szépen tapsol a kis kezével. Emesével borzalmasan szeretik egymást az én legnagyobb örömeimre. Csak így lenne mindig, ha megnőnek is.

Laci Tannban van eligazításért. Közérzetem változatlan.

1946. július 2-án.

Itt volt látogatóban Illésyné (orvosnő) és alaposan megvizsgált ezelőtt két héttel. Azt mondta jobboldali mellhártyagyulladásom van, feküdnöm kell még, és vizes borogatásokat írt elő. Egy darabig nem volt ez túl nehéz, mert hűvös időjárás volt, de most itt a hőség, és itt be van fűtve a főzés miatt. Nincs egy hűvös sarok, ahol meghúzhassam magamat. Egész nap izzadok, és még sem javulok. Maca (orvosnő) azt mondta, 6 hét az ideje a mellhártyagyulladásnak. Most már 5 hete vagyok beteg, teljesen elképzelhetetlen, hogy 1 hét alatt jól legyek. Meg kell röntgeneztessem magamat, Maca is mondta. Ha valami komoly bajom lenne is, nem tud itt engem ez a szerencsétlen orvos úgysem meggyógyítani. Mintha az őserdőben élnénk, oly sötét világ ez. És én még az elején azt hittem, hogy ez különb, mint az én hazám. Hogy merte egyáltalán valaki is kiejteni azt a szót a magyarra, hogy "barbár". A "barbárok" országában, mikor már csak egy picike volt belőle a miénk, még mindig megkaptuk a havi 10 dg. szappant. Itt a kultúrországban fél évenként adnak 19 dg-t. Hetekig nem bír az ember mosdani, legfeljebb a mosástól ellopott mosóporral. A fehéreneműnkét már több mint fél éve szappan nélkül mosom. Egy év után az első, amit kaptunk mindnyájan az egész család, cipőt, Laci egy munkásbakancsot, ami kicsi neki. Jó lenne elcserélni jóra.

Az ételmszer egy hónapra különben a következő egy személyre: 4 kg kenyér, 40 dg vaj, 60 dg Néharmittel (gríz, tészta, rizs félék) 80 dg hús, ¼ kg sajt, ¼ kg cukor, egy kicsi túró, napi 1/8 l tej és krumpli. Nem is tudom pontosan mennyi, de az az egyetlen elég sok. Úgy hogy lassan krumpli mérgezést kapunk, minden nap az a fő ételünk.

1946. július 10-én.

Ma bejöttem a kórházba. Nagyon nehezen szántam rá magma, a gyerekeket nagyon sajnálom. Az orvos azt mondta a röntgen után, hogy tüdő- és mellhártyagyulladásom volt, itt kell maradjak, hogy kigyógyítson, nehogy tüdőbaj legyen belőle. Itt maradtam, és nagyon el vagyok keseredve. Egy nagy teremben fekszem mindenféle nőekkel. Tovább nem írom ezt a részt, mert egy kórházi beteg csak kétségbeesett hangulatban írhat, kis reménysugarakkal vegyítve.

Öt hétig tartott. Azért tudtam ilyen lassan gyógyulni, mert teljesen leromlott, 49 kg voltam. A sok és csak bajt nem volt érdemes tovább megírni.

Leánya, az életrajzot összeállító Kerkayné Maczky Emese megjegyzése: Eddig tartott a napló, melyet édesanyám a menekülés alatt írt. A nyomorúság tovább tartott. Egyhangúsága miatt nem írt róla többet, most meg már visszaemlékezni sem akar rá (1977), pedig jó lenne, ha többet tudnánk meg erről az időről, arról az elképesztően primitív és nyomorult életről, amelyet manapság el sem lehet már képzelni. Azért is jó lenne, hogy a visszaemlékezés következtében jobban tudjuk értékelni a mostani életünket és világosabban lássuk, hogy a kommunista uralom milyen szenvedéseket zúdított a világra.